

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Výukový materiál k předmětu:

AEB_34 Právní rámec záchranného archeologického výzkumu

- součást klíčové aktivity „3D Teoretická příprava, základy právního prostředí, managementu a realizace záchranného archeologického výzkumu“ projektu OP VK „Inovace výuky archeologie a muzeologie pro praxi v kontextu mezioborové a mezinárodní spolupráce“ reg. č. CZ.1.07/2.2.00/28.0230, č. MI: 07.41.55

Péče o kulturní památky

(Část druhá zákona o státní památkové péči)

Druhá část zákona o státní památkové péči upravuje problematiku ochrany a užívání kulturních památek.

1. Povinnosti vlastníka kulturní památky a dalších osob (§ 9)

Povinnosti vlastníka a dalších osob stanoví § 9 zákona o státní památkové péči. V tomto ustanovení je konkretizován čl. 35 odst. 3 Listiny základních práv a svobod, podle něhož při výkonu svých práv nikdo nesmí ohrožovat ani poškozovat kulturní památky nad míru stanovenou zákonem. Zákon ovšem ohrožování ani poškozování kulturních památek, byť v omezené míře, nepředpokládá. Uvedené ustanovení je třeba vykládat tak, že v rámci některých postupů podle zákona může přicházet v úvahu udělení souhlasu s pracemi, které svojí povahou mohou mít charakter poškození kulturní památky, jako je např. jinak technicky neproveditelný průraz zdiva pro přípojku inženýrských sítí. V této souvislosti je třeba zdůraznit, že i s největší pečlivostí provedená obnova kulturní památky zpravidla představuje určitý zásah do její fyzické podstaty, úbytek její autentické hmoty a určité omezení její vypovídací hodnoty jako hmotného historického pramene (byť v důsledku obnovy mohlo dojít v rámci operativního průzkumu k zjištění dalších, do té doby neznámých skutečností, které vypovídací hodnotu zvýšily). Zákon zde neuvádí taxativní výčet těchto povinností, neboť ty jsou obsaženy v dalších ustanoveních; omezuje se na obecné zásady běžného užívání kulturní památky.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Vlastník kulturní památky je povinen na vlastní náklad pečovat o její zachování, udržovat ji v dobrém stavu a chránit ji před ohrožením, poškozením, znehodnocením nebo odcizením. Kulturní památku je povinen užívat pouze způsobem, který odpovídá jejímu kulturně politickému významu, památkové hodnotě a technickému stavu. Je-li kulturní památka v společenském vlastnictví, je povinností organizace, která kulturní památku spravuje nebo ji užívá nebo ji má ve vlastnictví, a jejího nadřízeného orgánu vytvářet pro plnění uvedených povinností všechny potřebné předpoklady.

Toto ustanovení určuje dva okruhy povinností vlastníka kulturní památky. První představuje povinnosti na vlastní náklad pečovat o zachování kulturní památky, udržovat ji v dobrém stavu a chránit ji před ohrožením, poškozením, znehodnocením nebo odcizením.

Udržování kulturní památky v dobrém stavu je třeba vykládat tím způsobem, že vlastník je povinen zajistit, aby nedocházelo k nepříznivým změnám kulturní památky, přičemž k nepříznivým změnám může dojít nejen v případě, kdy vlastník důsledně údržbu neprovádí, ale též tehdy, provádí-li ji v rozsahu větším, než je nezbytné (např. úplná výměna keramické krytiny v případě, kdy by stačilo její přeložení, přičemž by její větší část zůstala zachována, či výměna celých prvků historického krovu v případě, kdy by stačilo jejich protézování atd.).

V případě poškození jde zjevně o ochranu před poškozením fyzickým, neboť případné poškození či znehodnocení morální postihuje věta druhá tohoto ustanovení. Jako znehodnocení může být v praxi hodnocena nekvalifikovaným způsobem provedená oprava kulturní památky, která sice zajistila její další užitnou funkci, ale negativním způsobem se projevila po stránce estetické, např. užitím nevhodného materiálu, vznikem neodůvodněných novotvarů apod. Dále zákon stanoví, že kulturní památku je vlastník povinen užívat pouze způsobem, který odpovídá jejímu kulturně-politickému významu, památkové hodnotě a technickému stavu. Zatímco první okruh povinností směřuje k zachování fyzické podstaty kulturní památky a obsahuje převážně povinnosti, jejichž obsahem je za tímto účelem konat určité činnosti, druhý okruh povinností stanoví určitá omezení v užívání kulturní památky, tedy nutnost zdržet se určitého způsobu užívání. Toto omezení může v některých případech

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

spočívat také v určitém omezení rozsahu, v jakém může být kulturní památka zpřístupněna veřejnosti, neboť např. u některých staveb se může intenzivní návštěvní provoz negativně projevit v důsledku přílišného zatěžování některých historických konstrukcí, např. trámových stropů, které zároveň nesou podlahu vyššího podlaží s prohlídkovým okruhem apod.

Neplnění těchto povinností podléhá sankcím, a to jako správní delikt podle § 35 odst. 1 písm. c), nebo jako přestupek podle § 39 odst. 1 písm. c) zákona o státní památkové péči. Jde-li o národní kulturní památku, jde o správní delikt podle § 35 odst. 2 písm. a), resp. o přestupek podle § 39 odst. 2 písm. a) tohoto zákona. Nedojde-li k nápravě, lze vlastníka postihnout opakovaně, neboť v praxi zpravidla jde, zejména v případě zanedbané údržby, o trvalý delikt (protiprávní stav stále trvá - vlastník údržbu "zanedbává"). Nezávisle na postihu za neplnění povinností se ukládá opatření k nápravě podle § 10 zákona o státní památkové péči. Toto ustanovení je analogické k § 154 odst. 1 písm. a) stav. zák., podle něhož je vlastník stavby povinen udržovat stavbu po celou dobu její existence.

Povinnost pečovat o zachování kulturní památky, udržovat kulturní památku v dobrém stavu a chránit ji před ohrožením, poškozením, znehodnocením nebo odcizením má také ten, kdo kulturní památku užívá nebo ji má u sebe; povinnost nést náklady spojené s touto péčí o kulturní památku má však jen tehdy, jestliže to vyplývá z právního vztahu mezi ním a vlastníkem kulturní památky. Zákon neupravuje otázku právního titulu, na jehož základě mají tyto osoby kulturní památku v užívání či držbě. Není tedy rozhodující, zda jde o užívání kulturní památky za úplatu či bezúplatně. Vzhledem k tomu, že zákon explicitně stanoví uvedené povinnosti i tomu, kdo má kulturní památku u sebe, znamená to, že dopadají také na neoprávněného držitele.

Organizace a občané, tedy právnické a fyzické osoby, i když nejsou vlastníky kulturních památek, jsou povinni si počínat tak, aby nezpůsobili nepříznivé změny stavu kulturních památek nebo jejich prostředí a neohrožovali zachování a vhodné společenské uplatnění kulturních památek. Tyto povinnosti dopadají na všechny právnické a fyzické osoby a spočívají ve zdržení se jednání, které by mohlo způsobit nepříznivé změny kulturních památek nebo jejich prostředí. Tato povinnost dopadá na všechny osoby, tedy jak na vlastníky kulturních památek, tak i na ty subjekty, které jimi nejsou. Oproti povinnostem stanoveným v § 9 odst. 1 a 2 explicitně stanoví uvedenou povinnost nejen ke kulturním památkám, ale

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

i k jejich prostředí. Pojem prostředí není v této souvislosti zákonem nikterak definován. Benátská charta rozlišuje vnější a vnitřní prostředí kulturní památky. Prostředí není tvořeno pouze sousedními věcmi, ať nemovitými, či movitými, ale může jít o vliv prostředí v širším slova smyslu, na kulturní památce se může projevat např. znečištěním ovzduší, vzdušnou vlhkostí apod.

Jde například o zdržení se určitých činností nejrůznějšího druhu, od nepřiměřeného chování při návštěvách volně přístupných nemovitých kulturních památek (např. povinnost vyvarovat se fyzického poškozování kulturních památek jakoukoli formou včetně zhotovování nápisů a monogramů, lezení po reliktech staveb torzální architektury, poškozování porostů v parcích, které jsou kulturní památkou nebo tvoří prostředí staveb, které jsou kulturními památkami apod.) přes oblast vztahů souvisejících se sousedskými právy až po užívání vlastních věcí.

Termín "*vhodné společenské uplatnění*" bývá v současnosti vnímán jako překonaný, avšak jeho obsah zůstává aktuální. Zákonem nelze taxativně upravit veškeré možné druhy chování, které by mohly vhodné společenské uplatnění kulturních památek ohrožovat. Obecně lze soudit, že ohrožování společenského uplatnění kulturních památek může zejména být způsobeno chováním, které se vymyká obvyklým pravidlům chování na veřejnosti. Tato pravidla sice nejsou explicitně upravena právními normami, ale jejich zachovávání je obecně vnímáno jako samozřejmý předpoklad společenského soužití na odpovídající kulturní úrovni. Vedle toho některé zvláštní předpisy určitá konkrétní omezení v tomto smyslu obsahují, byť se na nich projevila značná liberalizace. V úvahu je třeba brát významnou okolnost, že tyto povinnosti podle tohoto ustanovení dopadají také na obce a kraje, neboť i ty jsou právníckými osobami, nehledě na to, že jsou povinny hájit veřejný zájem.

Vlastník, který kulturní památku převádí na jiného, někomu přenechá k dočasnému užívání nebo předá k provedení její obnovy, nebo k jinému účelu, je povinen toho, na koho věc převádí nebo komu ji přenechá nebo předá, uvědomit, že věc je kulturní památkou. Tato oznamovací povinnost vlastníka kulturní památky směřuje vůči dalším osobám, kterým vlastník kulturní památku převádí, přičemž není podstatné, zda jde o převod úplatný či nikoli. Stejná povinnost se týká přenechání kulturní památky jinému, ať již k užívání, či provedení obnovy. V případě provedení obnovy je zřejmé, že vlastník musí zhotovitele seznámit se

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

závazným stanoviskem k obnově podle § 14 odst. 1 zákona o státní památkové péči. Ačkoli tak zákon explicitně nestanoví, je zřejmé, že důkazní břemeno dopadá na převodce, resp. na vlastníka kulturní památky, který ji předává jinému a musí být schopen prokázat, že tuto oznamovací povinnost splnil. Jestliže tak neučiní, vystavuje se nebezpečí, že pokud bude nabyvatel, resp. držitel kulturní památky nakládat s kulturní památkou v rozporu s ustanovením tohoto zákona, dopadne na něho povinnost náhrady škody nabyvateli, resp. jiné osobě, jíž byla kulturní památka předána, vzniklé v důsledku nesplnění uvedené povinnosti.

2. **Rozhodnutí o opatřeních (§ 10)**

Posláním tohoto ustanovení je prosadit veřejný zájem na ochraně a zachování kulturní památky v případě, že její vlastník neplní dobrovolně své povinnosti stanovené v § 9 odst. 1 zákona o státní památkové péči. Z této skutečnosti jednoznačně vyplývá, že orgán památkové péče je povinen podle tohoto ustanovení postupovat, jakmile zjistí, že vlastník kulturní památky tyto povinnosti neplní. Zmocnění orgánu státní památkové péče k uložení opatření k nápravě není sankcí; ty jsou upraveny samostatně v § 35 a 39 tohoto zákona. Ocitne-li se kulturní památka v takovém stavu, že jsou dány důvody pro postup podle § 10 odst. 1 cit. zákona, budou obvykle zároveň dány důvody pro uplatnění sankcí. Naproti tomu neplnění uložených opatření nezakládá samostatnou skutkovou podstatu správního deliktu podle tohoto zákona.

Neplní-li vlastník kulturní památky povinnosti uvedené v § 9 zákona o státní památkové péči, vydá obecní úřad obce s rozšířenou působností po vyjádření odborné organizace státní památkové péče rozhodnutí o opatřeních, která je povinen vlastník kulturní památky učinit, a zároveň určí lhůtu, v níž je vlastník kulturní památky povinen tato opatření vykonat. Jde-li o národní kulturní památku, vydá toto rozhodnutí po vyjádření odborné organizace státní památkové péče krajský úřad v souladu s podmínkami, které pro zabezpečení ochrany národní kulturní památky stanovila vláda České republiky. Opatření k nápravě se vydává ve správním řízení. Z konstrukce odst. 1 vyplývá, že se tak děje z moci úřední, přičemž není rozhodné, zda správní orgán zjistí důvody k zahájení řízení z vlastní úřední činnosti, na základě návrhu

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

opatření památkové inspekce, či na základě upozornění jiných orgánů či jiných subjektů. Mnohdy se tak může stát na základě podání označeného jako stížnost, kterým fyzické i právnické osoby poukazují na špatný stav kulturních památek. V takových případech zpravidla nepůjde o stížnost ve smyslu § 175 spr. ř., ale o neformální podnět, jehož vyřízení není v současné době upraveno zvláštním právním předpisem. Správní orgán je však podle § 42 spr. ř. tyto podněty povinen přijímat. Pokud ten, kdo podnět podává, o to požádá, je správní orgán povinen mu ve lhůtě 30 dnů sdělit, zda zahájil řízení či zda pro to neshledal důvody či podnět postoupil příslušnému správnímu orgánu. Jakmile se správní orgán z takového podání dozví o skutečnostech, které svědčí o důvodech k zahájení řízení podle § 10 odst. 1 zákona o státní památkové péči, je povinen podle okolností případu shromáždit podklady pro řízení a do 30 dnů řízení zahájit. V opačném případě se vystavuje nebezpečí, že půjde o nečinnost ve smyslu § 80 spr. ř.

Řízení je vedeno vůči vlastníkovi, v případě spoluvlastnictví pak vůči všem spoluvlastníkům. V případě, že některému ze spoluvlastníků se nepodaří oznámit zahájení řízení, je třeba ustanovit opatrovníka. Usnesení o ustanovení opatrovníka se doručuje veřejnou vyhláškou (§ 46 odst. 2 spr. ř.). V praxi dále přichází v úvahu případ, kdy je kulturní památka předmětem konkurzu podle zák. č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona). Povinnosti vlastníka kulturní památky pak dopadají na správce konkurzní podstaty a řízení bude vedeno vůči němu.

Vyjádření odborné organizace státní památkové péče je ze zákona obligatorním důkazem v tomto řízení. Vzhledem k tomu, že zákon zde na rozdíl od § 14 odst. 6 a 7 zákona o státní památkové péči nestanoví explicitně požadavek písemné formy tohoto vyjádření, přichází v úvahu, aby bylo vyjádření uplatněno do protokolu ve smyslu § 18 spr. ř. Toto vyjádření musí být součástí spisu. V praxi se může uplatnit jako přínosné též pořízení obrazového záznamu, jak předpokládá § 18 odst. 1 spr. ř. Správní orgán není vyjádřením odborné organizace státní památkové péče vázán, nicméně pokud v rámci zásady volného hodnocení důkazů rozhodne odlišně od obsahu tohoto vyjádření, je nezbytné, aby za tím účelem provedl další důkazy, ať již ohledáním na místě samém, které bude v tomto řízení sotva postradatelné, či opatřením dalších podkladů pro rozhodnutí - specializovaných odborných posouzení,

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

znaleckých posudků apod. V případě pořizování statických posudků aktuálního stavu historických stavebních konstrukcí, resp. jejich relikvů je žádoucí brát v úvahu okolnost, aby byly pokud možno pořizovány odborníky úzce specializovanými na tuto problematiku. Účastníkům řízení je nezbytné umožnit, aby se vyjádřili k podkladům pro rozhodnutí (§ 36 odst. 3 spr. ř.).

V řízení je třeba důsledně specifikovat rozsah povinností, které byly vlastníkem zanedbány, a ve výroku rozhodnutí jednoznačným a srozumitelným způsobem formulovat charakter a povahu opatření ukládaných k nápravě. Důležité je stanovit přiměřenou lhůtu k plnění uložených povinností. Rozhodnutí je nezbytné řádně odůvodnit, uvést podklady, jaké byly pro řízení využity, úvahy, jimiž se správní orgán řídil při hodnocení důkazů, jakož i jak se správní orgán vypořádal s případnými námitkami účastníků řízení. Odůvodnění musí obsahovat zjištění, v čem spočívalo konkrétní porušení povinnosti vlastníka kulturní památky podle § 9 odst. 1 zákona o státní památkové péči, jaký mělo vliv na poškození, případně ohrožení kulturní památky, tj. jaká je příčinná souvislost mezi jednáním vlastníka a stavem kulturní památky a jak má být v důsledku uložených opatření zjednána náprava. V praxi půjde obvykle o povinnosti provést jednoznačně specifikované udržovací práce ve stanoveném rozsahu, ale případně též také o povinnost zdržet se určitého jednání, které kulturní památku ohrožuje - např. v případě nevhodného využívání. Jde-li o národní kulturní památku, je příslušný krajský úřad, na území hlavního města Prahy Magistrát hl. m. Prahy. V případě národní kulturní památky je správní uvážení příslušného orgánu limitováno podmínkami, které pro zabezpečení ochrany národní kulturní památky stanovila vláda České republiky nařízením, ovšem toto zmocnění u většiny národních kulturních památek nebylo naplněno, a tyto podmínky tudíž stanoveny nebyly.

Nesplnění opatření, uložených podle § 10 odst. 1 nepředstavuje samostatnou skutkovou podstatu správního deliktu, resp. přestupku (srov. § 35, resp. § 39). Pokud ovšem byly dány důvody k vydání rozhodnutí podle § 10 odst. 1, znamená to, že vlastník kulturní památky neplnil své povinnosti, stanovené v § 9 odst. 1, což je již sankcionováno (srov. komentář k § 9 odst. 1).

V souvislosti s případnou změnou vlastníka kulturní památky má zásadní význam ustanovení § 73 odst. 2 spr. ř., které stanoví, že je-li pro práva a povinnosti účastníků určující právo

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

k movité či nemovité věci (v tomto případě tedy ke kulturní památce), je pravomocné rozhodnutí závazné i pro právní nástupce účastníků. Dojde-li tedy po právní moci rozhodnutí podle § 10 odst. 1 k převodu kulturní památky na jiného vlastníka, je povinnostmi stanovenými tímto rozhodnutím vázán, uplatnění sankcí ovšem přichází v úvahu až tehdy, když je zřejmé, že nový vlastník měl reálnou možnost uložené povinnosti splnit a neučinil tak.

Zákon předpokládá také eventualitu, že rozhodnutí o opatřeních podle odst. 1 může být vydáno v návrhovém řízení na žádost vlastníka kulturní památky, resp. národní kulturní památky. V praxi je takový postup vzácný, neboť pokud vlastník kulturní památky hodlá řádně plnit své povinnosti a pociťuje potřebu odborné pomoci ze strany státní památkové péče, může se neformálním způsobem obrátit na příslušné pracoviště Národního památkového ústavu, který jako odborná organizace státní památkové péče poskytuje podle § 32 odst. 2 písm. f) zákona o státní památkové péči vlastníkům kulturních památek bezplatnou odbornou pomoc při zajišťování péče o kulturní památky.

3. Povinnosti správních úřadů, právnických a fyzických osob (§ 11)

Ustanovení § 11 zákona o státní památkové péči upravuje dva odlišné okruhy právních vztahů. Zatímco odst. 1 a 3 stanoví povinnosti dotčených orgánů státní správy v souvislosti s výkonem státní památkové péče, odst. 2 zmocňuje orgán státní památkové péče k přijetí opatření na ochranu kulturní památky nebo jejího prostředí v případě jejího ohrožení či poškození. Ust. § 11 odst. 1 zákona o státní památkové péči stanoví, že orgány státní správy příslušné rozhodovat o způsobu využití budov, které jsou kulturními památkami, nebo o přidělení bytů, jiných obytných místností a místností nesloužících k bydlení v těchto budovách, vydávají svá rozhodnutí na základě závazného stanoviska příslušného orgánu státní památkové péče. Při rozhodování o způsobu a změnách využití kulturních památek jsou povinny zabezpečit jejich vhodné využití odpovídající jejich hodnotě a technickému stavu. Toto ustanovení nebylo od přijetí zákona novelizováno, a je proto v některých ohledech již dlouhodobě obsoletní. Zavazuje orgány státní správy, jež jsou příslušné rozhodovat o způsobu využití budov, které jsou kulturními památkami, nebo o přidělení bytů, jiných obytných

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

místností a místností nesloužících k bydlení v těchto budovách, aby vydávaly svá rozhodnutí po předchozí dohodě s příslušným orgánem státní památkové péče. Pojem "využití budov" odpovídá svým obsahem pojmu "účel užívání stavby" podle § 125-127 stav. zák. V případě budov, které jsou památkově chráněny, bude častým jevem, že nejsou zachovány doklady, resp. nikdy neexistovaly doklady k využití budov, stanovené v § 125 odst. 1 stav. zák. Citované ustanovení stavebního zákona nově určuje povinnost vlastníka stavby v takovém případě pořídit dokumentaci skutečného provedení stavby. Jde o povinnost ze zákona, a pokud ji vlastník neplní, stavební úřad mu nařídí podle § 125 odst. 3 stav. zák. zjednání nápravy. Je-li zapotřebí dokumentace skutečného provedení stavby pro účely státní památkové péče, může orgán nebo organizace státní památkové péče vydání takového rozhodnutí stavebního úřadu iniciovat.

V době přijetí zákona o státní památkové péči bylo přidělování bytů, jiných obytných místností, jakož i nebytových prostor upraveno zákonem č. 41/1964 Sb., o hospodaření s byty. V současné době není přidělování bytů a dalších uvedených prostor předmětem rozhodování v přenesené působnosti, ale jde o občanskoprávní vztah, kde dohoda s příslušným orgánem státní památkové péče, resp. vydání závazného stanoviska nepřichází v úvahu. Věta druhá stanoví, že orgány státní správy uvedené ve větě první jsou při rozhodování o způsobu a změnách využití kulturních památek povinny zabezpečit jejich vhodné využití, odpovídající jejich hodnotě a technickému stavu. Tím je explicitně stanovena povinnost těchto orgánů dbát, aby v důsledku těchto rozhodnutí nedošlo k nevhodnému využití kulturních památek, které by neodpovídalo jejich hodnotě a technickému stavu. Pro orgán státní památkové péče jako dotčený orgán to znamená, že ve svém závazném stanovisku, kterým je podmiňováno takovéto rozhodnutí, je povinen toto zamýšlené využití kulturní památky či jeho změnu ve vztahu k hodnotě a technickému stavu kulturní památky kvalifikovaně posoudit. Významné zmocnění obsahuje § 11 odst. 2 zákona o státní památkové péči, pro případ, kdy fyzická nebo právnická osoba svou činností působí nebo by mohly způsobit nepříznivé změny stavu kulturní památky nebo jejího prostředí anebo ohrožují zachování nebo společenské uplatnění kulturní památky. V takovém případě obecní úřad obce s rozšířenou působností, a jde-li o národní kulturní památku, krajský úřad, určí podmínky pro další výkon takové činnosti nebo výkon činnosti zakáže. Zmocnění tak navazuje na obecnou povinnost stanovenou v ustanovení § 9 odst. 3 zákona o státní památkové péči, dopadající na všechny fyzické

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

a právnické osoby, a umožňuje orgánu státní památkové péče přijmout odpovídající opatření, pokud tato povinnost není dobrovolně plněna. Obecní úřad obce s rozšířenou působností může pro další výkon takové činnosti určit podmínky nebo výkon této činnosti zakázat. Jde-li o národní kulturní památku, je příslušný krajský úřad, na území hlavního města Prahy Magistrát hl. m. Prahy. V souvislosti s národní kulturní památkou zákon sice explicitně neuvádí zmocnění k uvedeným opatřením také vůči jejímu prostředí, nicméně je možné logicky dovodit, že je lze uplatnit.

Pojem "*prostředí kulturní památky*" však není zákonem definován. Účastníkem řízení je fyzická nebo právnická osoba, jejíž činnost má být upravena podmínkami stanovenými rozhodnutím orgánu státní památkové péče, resp. jejíž činnost má být tímto rozhodnutím zakázána. V řízení je třeba dbát na to, aby byla prokázána příčinná souvislost mezi touto činností fyzických a právnických osob a možným vznikem nepříznivých změn stavu kulturní památky nebo jejího prostředí, resp. ohrožením zachování nebo společenského uplatnění kulturní památky. Tyto skutečnosti je třeba uvést v odůvodnění rozhodnutí.

Z § 11 odst. 3 zákona o státní památkové péči vyplývá postavení obecního úřadu obce s rozšířenou působností jako dotčeného orgánu v řízeních podle zvláštních předpisů, jímž mohou být dotčeny zájmy státní památkové péče na ochraně nebo zachování kulturních památek, památkových rezervací a památkových zón. Forma podmiňujících správních aktů jako závazných stanovisek místo dosavadní dohody správních orgánů, jejíž náležitosti nebyly upraveny, byla zakotvena v návaznosti na režim správního řádu. Z někdejšího institutu dohody správních orgánů lze dovozovat, že záměrem zákonodárce nebylo rozšířit působnost tohoto ustanovení též na návrhová řízení, neboť k žádným dalším jeho změnám v tomto smyslu nedošlo a ustanovení nebylo doplněno po hmotněprávní stránce. V praxi však toto racionalizační opatření může vést k záměně s dosavadními závaznými stanovisky, která se vydávala výhradně podle § 14 cit. zákona. Jde-li o národní kulturní památky, je dotčeným orgánem krajský úřad, na území hlavního města Prahy Magistrát hl. m. Prahy. Povinnost vydávat rozhodnutí na základě závazného stanoviska orgánu státní památkové péče dopadá na správní úřady; na orgány samosprávy v samostatné působnosti může dopadat pouze tehdy, stanoví-li tak zvláštní předpis.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Pro orgány územního plánování a stavební úřady je tato povinnost stanovena v § 4 stav. zák. Ustanovení § 28 odst. 2 písm. e) zákona o státní památkové péči určuje, že krajský úřad vydává závazná stanoviska též z vlastního podnětu, a § 29 odst. 2 písm. b) cit. zákona obdobným způsobem zmocňuje úřad obce s rozšířenou působností. Vydání závazného stanoviska podle tohoto ustanovení tedy může být iniciováno různým způsobem. Může se tak stát z podnětu správního orgánu, který zahájil řízení z moci úřední podle zvláštních předpisů (např. stavební úřad v případě nařízení nezbytných úprav podle § 137 stav. zák.), dále v návrhovém řízení na žádost účastníka, a to v případech, kdy zvláštní předpis stanoví, že rozhodnutí v takovémto řízení je podmíněno závazným stanoviskem, resp. jinak nazvaným podmiňujícím aktem orgánu státní památkové péče. Typickým příkladem je žádost o vydání kolaudačního souhlasu podle § 122 odst. 1 stav. zák.

4. Oznamovací povinnost vlastníka kulturní památky (§ 12)

Ustanovení § 12 stanoví zákona o státní památkové péči dva okruhy povinností vlastníka kulturní památky. Jde jednak o oznamovací povinnost související s ohrožením nebo poškozením kulturní památky, jednak o ohlašovací povinnost týkající se zamýšlené změny užívání či vyklizení. Ustanovení § 12 odst. 1 cit. zákona určuje oznamovací povinnost vlastníka pro případ, že došlo k ohrožení nebo poškození kulturní památky. Adresátem této oznamovací povinnosti, která má být realizována bezodkladně, je úřad obce s rozšířenou působností, v případě národní kulturní památky krajský úřad.

U tohoto ohrožení nebo poškození kulturní památky není na rozdíl od § 10 cit. zákona specifikováno, čím bylo způsobeno, tedy lze usuzovat, že příčinou tohoto stavu mohou být i jiné skutečnosti než zanedbání povinností vlastníka. Ve svých důsledcích však rozlišování příčin ohrožení či poškození kulturní památky nemá z hlediska zjednáání nápravy zásadní význam. Cílem státní památkové péče je zejména zajistit, aby byly řádně plněny povinnosti stanovené zákonem. Pokud tomu tak není, je na příslušném orgánu památkové péče, aby v souladu se zmocněním obsaženým v zákoně uložil opatření k nápravě. Dojde-li k ohrožení či poškození kulturní památky např. v důsledku živelní pohromy - povodně, požáru, vichřice apod., je především na vlastníkově kulturní památky, aby se v souladu se svými povinnostmi

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

snažil zjednat nápravu. Je-li ohrožení či poškození kulturní památky způsobováno činností fyzické či právnické osoby, není její vlastník odkázán na řešení takovéto situace občanskoprávní cestou, ale může iniciovat u příslušného orgánu státní památkové péče vydání rozhodnutí podle § 11 odst. 2 zákona o státní památkové péči. Další povinností vlastníka je vyžádat si rozhodnutí o způsobu odstranění závady. Toto ustanovení je třeba vykládat tak, že nejde o návrh na vydání rozhodnutí, ale o podnět, na který správní orgán bude reagovat v souladu s § 42 spr. ř. Dále zákon stanoví, že jde-li o nemovitou kulturní památku, která je stavbou, je povinností vlastníka též vyrozumět stavební úřad.

Z celkového kontextu části druhé zákona lze dovodit, že záměrem zákonodárce nejspíše nebylo v § 12 odst. 1 zákona o státní památkové péči zmocnit orgán státní památkové péče k vydávání rozhodnutí o odstraňování nedostatků, odlišných od rozhodnutí vydávaných podle § 10 a § 11 odst. 2 cit. zákona, ale upravit pouze oznamovací povinnost vlastníka kulturní památky, přičemž rozhodnutí, které si má vyžádat, jsou právě rozhodnutí podle § 10, § 11 odst. 2, případně § 14 odst. 1 cit. zákona. Tomu také nasvědčuje okolnost, že § 12 cit. zákona neobsahuje žádná hmotněprávní ani procesní ustanovení pro vedení řízení, jehož cílem by mělo být vydání rozhodnutí o způsobu odstranění závady. Právě tak není stanovena povinnost příslušného orgánu státní památkové péče opatřit si vyjádření odborné organizace státní památkové péče, jako je tomu v některých jiných případech.

Pokus o výklad, podle něhož je správní orgán vázán návrhem vlastníka, tj. představa, že orgán státní památkové péče v případě, kdy se dozví o ohrožení či poškození kulturní památky, rozhodne podle § 12 zákona o státní památkové péči výhradně v návrhovém řízení po vyžádání rozhodnutí o odstranění závad vlastníkem, představuje úvahu, která se odchyluje od účelu zákona vyjádřeného v jeho § 1. Orgán státní památkové péče naopak musí v souladu s § 42 spr. ř. reagovat na jakoukoli informaci v tomto smyslu přijetím adekvátního opatření, aby bylo zabezpečeno zachování, ochrana a vhodné společenské uplatnění kulturních památek, což je jeho povinností bez ohledu na případný návrh vlastníka kulturní památky. Ohlašovací povinnost podle § 12 odst. 2 zákona o státní památkové péči, týkající se zamýšlené změny užívání, zjevně navazuje na ustanovení § 11 odst. 1 cit. zákona. Zamýšlené vyklizení není totožné s vyklizením stavby podle § 140 stav. zák. Při zakotvení ohlašovací povinnosti k zamýšlenému vyklizení byl zákonodárce zřejmě veden záměrem zajistit, aby byl

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

orgán památkové péče včas informován o tom, že nemovitá kulturní památka v důsledku zamýšleného vyklizení přestane být užívána, a mohl případně na takovou situaci reagovat přijetím příslušných opatření. Tato interpretace ohlašovací povinnosti není v rozporu s obsahem stručné zvláštní části důvodové zprávy. Pro národní kulturní památky se stanoví ohlašovací povinnost vůči krajskému úřadu.

5. Právo státu na přednostní koupi kulturních památek (§ 13)

Současné znění § 13 zákona o státní památkové péči je důsledkem novelizace zákonem č. 320/2002 Sb., která vedla k podstatnému omezení předkupního práva, které se původně vztahovalo na veškeré kulturní památky. Vlastník kulturní památky je povinen v případě zamýšleného prodeje (úplatného převodu vlastnictví) kulturní památky, jde-li o movitou kulturní památku nebo jde-li o národní kulturní památku, ji přednostně nabídnout ministerstvu kultury ke koupi (úplatnému nabytí do státního vlastnictví), s výjimkou prodeje mezi osobami blízkými nebo spoluvlastníky. Nabídková povinnost dopadá na vlastníka movité kulturní památky, resp. národní kulturní památky a uplatňuje se vůči ministerstvu kultury. Předkupní právo spoluvlastníků podle § 140 obč. zák. má přednost před předkupním právem státu. Pokud spoluvlastník movité kulturní památky nebo národní kulturní památky zamýšlí úplatný prodej svého podílu, je povinen jej nejprve nabídnout ostatním spoluvlastníkům a teprve poté, když ti neprojeví zájem, nastává nabídková povinnost vůči ministerstvu kultury. Je-li národní kulturní památkou pouze stavba, která není samostatnou věcí, vztahuje se právo státu na přednostní koupi na nemovitost, jíž je národní kulturní památka součástí. Za úplatný převod se považuje též vklad do obchodní společnosti podle § 60 obch. zák. Z tohoto ustanovení vyplývá, že předkupní právo státu na movité kulturní památky a národní kulturní památky nelze uplatnit kdykoli, tedy na základě jakéhokoli splnění nabídkové povinnosti, ale pouze v případě, kdy jsou dány mimořádně závažné kulturně-společenské důvody. Blíže je zákon ani vyhláška nespécifikují. Jsou-li tyto důvody dány, smluvní stranou vystupující za stát může být buď ministerstvo kultury, nebo jím zřizovaná organizace. Doklad o vlastnictví nelze požadovat, jde-li o údaj obsažený v evidenci, která je správnímu orgánu oficiálně dostupná.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Ministerstvo kultury může na základě nabídky vlastníka kulturní památky z mimořádně závažných kulturně společenských důvodů uplatnit právo státu na přednostní koupi (úplatné nabytí do státního vlastnictví) kulturní památky buď přímo nebo prostřednictvím organizací zřizovaných ministerstvem kultury, a to za cenu stanovenou podle zvláštních právních předpisů, a nelze-li cenu takto určit, za cenu obvyklou odpovídající povaze věci. Přitom si ministerstvo kultury vyžádá od vlastníka kulturní památky doklad, popřípadě prohlášení o vlastnictví movité kulturní památky. Cena movité kulturní památky, resp. národní kulturní památky se určuje podle cenových předpisů, tedy zák. č. 526/1990 Sb., o cenách, a nelze-li cenu takto určit, za cenu obvyklou a odpovídající povaze věci.

Ministerstvo kultury, jemuž nabídka došla, je povinno, jde-li o movitou kulturní památku ve lhůtě tří měsíců a jde-li o nemovitou kulturní památku ve lhůtě šesti měsíců od doručení nabídky oznámit vlastníku kulturní památky, že nabídku koupě (úplatného nabytí do státního vlastnictví) kulturní památky přijímá, jinak právo státu na přednostní koupi kulturní památky vůči vlastníku, který nabídku učinil, zaniká. Lhůta šest měsíců, týkající se nemovité kulturní památky, je reliktem původního znění zákona v důsledku ne zcela důsledně provedené novelizace po stránce legislativně-technické, nicméně lze mít za to, že se týká nemovitých národních kulturních památek.

Nesplní-li vlastník kulturní památky nabídkovou povinnost, je právní úkon, kterým převedl vlastnictví ke kulturní památce na jinou osobu, neplatný, pokud se této neplatnosti dovolá ministerstvo kultury. Ministerstvo kultury může toto právo uplatnit do tří let ode dne provedení uvedeného právního úkonu. Neplatnosti se lze dovolat u obecného soudu, k úspěšnému dovolání se neplatnosti ze strany ministerstva musí být dány podmínky podle § 13 odst. 2 zákona o státní památkové péči a ministerstvo kultury musí zároveň uplatnit své předkupní právo.

Důvodová zpráva k části druhé změnového zákona č. 303/2013 Sb. uvádí:

„V ustanovení § 13 je upraveno právo státu na přednostní koupi kulturních památek, které se může dotýkat mimo jiné staveb, které jsou chráněny jako národní kulturní památky. V důsledku zavedení zásady superficies solo cedit může být stavba, chráněná jako národní kulturní památka, součástí pozemku, který sám národní kulturní památkou není. Aby bylo možné uplatnit právo státu na přednostní koupi kulturních památek, musí být toto právo vztahováno k věci tak, jak ji pojímají

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

předpisy soukromého práva. V souladu s touto koncepcí se tak bude přednostní právo státu v případech, kdy stavba chráněná jako národní kulturní památka je součástí pozemku, který sám národní kulturní památkou není, vztahovat na věc nemovitou, jejíž součástí je národní kulturní památka.“

6. Obnova kulturních památek (§ 14)

Ustanovení § 14 zákona o státní památkové péči má z hlediska naplňování účelu zákona klíčový charakter. Stanoví právní režim pro postup, kterým orgány státní památkové péče ve spolupráci s odbornou organizací státní památkové péče zajišťují v konkrétních případech ochranu kulturně-historických hodnot kulturních památek a národních kulturních památek při činnostech charakterizovaných legislativní zkratkou "obnova", jakož i při pracích na nemovitostech, které nejsou kulturními památkami, ale leží v památkových rezervacích, památkových zónách nebo v ochranných pásmech, nebyla-li pro ochranná pásma povinnost vyžádat si závazné stanovisko vyloučena.

Vydávání závazných stanovisek podle § 14 odst. 1 a 2 zákona o státní památkové péči představuje v praxi těžiště výkonu státní památkové péče, jejíž reálná úroveň je přímo závislá na kvalitě těchto postupů, přičemž rozhodující je naplnění jejich účelu, ať již jde o závazná stanoviska ve formě správního rozhodnutí, či závazná stanoviska podle § 149 odst. 1 spr. ř.

Problematika závazných stanovisek podle § 14 odst. 1 a 2 tohoto zákona je ovšem širší a zdaleka se neomezuje pouze na případy, kdy jsou podmiňujícím správním aktem, který je podkladem pro finální rozhodnutí jiného správního orgánu, příslušného podle zvláštních právních předpisů, v praxi nejčastěji stavebního úřadu. Povinnost vyžádat si závazné stanovisko podle tohoto ustanovení totiž dopadá i na případy, kdy je zamýšlena obnova movité kulturní památky, kdy zpravidla již není žádný jiný orgán příslušný vydat navazující "finální" rozhodnutí podle zvláštního předpisu, a závazné stanovisko je tak samostatným rozhodnutím ve věci. Tak tomu je vždy u závazných stanovisek k obnově kulturních památek, které nejsou stavbou. Obvykle jde o obnovu movitých kulturních památek, které jsou dílem výtvarných umění nebo uměleckořemeslnou prací; obnova má tedy povahu restaurování např. závěsných obrazů, volných plastik, nábytku, historických textilií, zbraní apod., ale může jít

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

těž o kulturní památky, které nespádají do těchto kategorií (historické stroje, vozidla, zařízení apod.). Samostatným rozhodnutím ve věci jsou vždy též závazná stanoviska podle § 14 odst. 2 cit. zákona k údržbovým pracím na nemovitostech, pokud splňují podmínky uvedené v § 103 odst. 1 písm. e) stav. zák., tj. nepodléhají ani ohlášení stavebnímu úřadu.

Podle § 14 odst. 1 zákona o státní památkové péči zamýšlí-li vlastník kulturní památky provést údržbu, opravu, rekonstrukci, restaurování nebo jinou úpravu kulturní památky nebo jejího prostředí (dále jen „obnova“), je povinen si předem vyžádat závazné stanovisko obecního úřadu obce s rozšířenou působností, a jde-li o národní kulturní památku, závazné stanovisko krajského úřadu.

Pojmy „údržba“, „oprava“ a „rekonstrukce“ zákonem definovány nejsou. Obecně lze soudit, že v případě údržby jde o průběžně prováděné práce směřující k zachování kulturní památky a umožňující ji užívat odpovídajícím způsobem, aniž by při tom docházelo ke změně její podstaty a ztrátě byť i dílčích kulturně-historických hodnot. Pro účely stavebního zákona je údržba definována v jeho § 3 odst. 4, ale pouze funkcí, kterou udržovací práce mají plnit, „aby se co nejvíce prodloužila užitelnost stavby“ (v případě stavby, která je kulturní památkou, jde např. o nátěry oken a dveří, nátěry klempířských prvků či výměnu poškozených částí střešní krytiny v menším rozsahu), v případě opravy pak jde o jednorázový zásah, který má podobný obsah jako údržba, ale je obvykle vyvolán poškozením, dožitím určité části konstrukce apod. (např. oprava vnějších a vnitřních omítek, výměna klempířských prvků apod.).

Pojem „jiná úprava kulturní památky“ je blíže vymezen v § 9 odst. 1 prováděcí vyhlášky č. 66/1988 Sb., jde o modernizaci budovy při nezměněné funkci nebo využití kulturní památky, dále o nástavbu či přístavbu. Modernizace se tedy týká výhradně kulturních památek, které jsou budovami, a to za uvedených podmínek. Dikce § 9 odst. 1 vyhlášky souvisí s dobovým pokusem o modernizaci bytového fondu v rámci centrálně řízeného hospodářství v polovině 80. let minulého století, jak to dokládají odkazy na uvedené podzákoné předpisy jiných resortů, a nikterak nevychází z teorie a potřeb památkové péče.

Pojem budovy je přitom v různých právních předpisech definován různě. Pojmy nástavba a přístavba se však podle jazykového výkladu nemohou omezovat pouze na budovy, ale

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

vztahují se téměř na všechna stavební díla. Vedle toho se nástavba může týkat i některých movitých kulturních památek (např. lodní nástavby). S ohledem na účel zákona je třeba apriorně vycházet z předpokladu, že ovšem jak nástavby, tak i přístavby staveb, které jsou kulturními památkami, si vyžadují nevratný zásah do jejich fyzické podstaty a měly by být připouštěny jen zcela výjimečně, pokud jejich realizace je v zájmu dalšího zachování kulturní památky. Zákaz nástaveb ostatně obsahuje § 23 odst. 3 vyhlášky č. 501/2006 Sb., o obecných požadavcích na využívání území. Podle tohoto ustanovení má vlastník kulturní památky povinnost vyžádat si závazné stanovisko též v případě, kdy se výše uvedené zamýšlené práce nemají týkat samotné kulturní památky, ale jejího prostředí. Významná je okolnost, že v této souvislosti může jít jak o kulturní památku nemovitou, tak i movitou.

Pojem "prostředí" zákon nedefinuje (pokud je k ochraně prostředí nemovité kulturní památky vymezeno ochranné pásmo, půjde o závazné stanovisko podle odst. 2. Podobně nelze aplikovat institut "*prostředí kulturní památky*" v památkové rezervaci a památkové zóně, kde rovněž půjde o příslušnost k vydání závazného stanoviska podle odst. 2. Povinnost vyžádat si závazné stanovisko dopadá výhradně na vlastníka kulturní památky, nikoli např. na vlastníka sousední nemovitosti, která ono "*prostředí kulturní památky*" tvoří.

Aktivně legitimován k podání žádosti o závazné stanovisko je vlastník kulturní památky. Aktivní legitimace správce přichází v úvahu, pouze pokud tak stanoví zvláštní předpis, např. v případě státního majetku (zák. o majetku ČR), či správce konkurzní podstaty (§ 14a zák. č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání).

V praxi jsou poměrně časté případy, kdy určité úpravy nemovité kulturní památky hodlá provádět její nájemce. V takovém případě je nezbytné, aby doložil zplnomocnění vlastníka kulturní památky ve smyslu § 33 spr. ř. Zástupce v tomto řízení jedná jménem zastupovaného (§ 34 odst. 4 spr. ř.). Je-li žadatelem o závazné stanovisko právnická osoba, uplatní postup podle § 30 spr. ř., což se vztahuje i na státní příspěvkové organizace, které jsou příslušné hospodařit s kulturními památkami ve vlastnictví České republiky (typicky např. Národní památkový ústav). Je-li s kulturní památkou příslušná hospodařit organizační složka státu, který není právnickou osobou, jedná za ni vedoucí této organizační složky nebo zaměstnanec

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

pověřený podle vnitřních předpisů, jak stanoví § 7 zák. o majetku ČR. Náležitosti žádosti o závazné stanovisko, s výjimkou žádosti o závazné stanovisko k restaurování, stanoví taxativně § 9 odst. 3 vyhlášky č. 66/1988 Sb. Patří k nim název a umístění památky včetně rejstříkového čísla Ústředního seznamu kulturních památek České republiky, popis současného stavu památky s uvedením závad, předpokládaný rozsah obnovy, investor obnovy (organizace nebo občan, tj. právnická nebo fyzická osoba), předpokládané celkové náklady, termín provedení obnovy a předpokládaný přínos obnovy pro další využití kulturní památky.

Institut závazného stanoviska podle tohoto ustanovení logicky směřuje k tomu, aby byla zajištěna ochrana kulturně-historických hodnot kulturní památky pro případ její obnovy, proto se na základě předem podané žádosti následně rozhoduje o přípustnosti prací podle odst. 3 a teprve po případných dalších rozhodnutích či opatřeních orgánů příslušných podle zvláštních předpisů může vlastník přikročit ke konzumaci oprávnění, nabytých na základě těchto individuálních správních aktů. Provádění prací bez závazného stanoviska je podle § 35 odst. 1 písm. e) správním deliktem, resp. je přestupkem podle § 39 odst. 1 písm. e) zákona o státní památkové péči. Vlastník (správce, uživatel) nemovitosti, která není kulturní památkou, ale je v památkové rezervaci, v památkové zóně nebo v ochranném pásmu nemovité kulturní památky, nemovité národní kulturní památky, památkové rezervace, nebo památkové zóny, je povinen k zamýšlené stavbě, změně stavby, terénním úpravám, umístění nebo odstranění zařízení, odstranění stavby, úpravě dřevin nebo udržovacím pracím na této nemovitosti si předem vyžádat závazné stanovisko obecního úřadu obce s rozšířenou působností, není-li tato jeho povinnost podle tohoto zákona nebo na základě tohoto zákona vyloučena. Toto ustanovení určuje režim pro vydání závazného stanoviska k určitým pracím na nemovitostech, které nejsou kulturními památkami, ale leží v památkových rezervacích, památkových zónách nebo ochranných pásmech podle tohoto zákona. V případě ochranných pásem je třeba rozlišovat dva případy, v teorii a praxi mnohdy přehlížené, a to zda je ochranné pásmo vymezeno výhradně za účelem zajištění ochrany nemovité kulturní památky, nemovité národní kulturní památky, památkové rezervace nebo památkové zóny, či také k zajištění ochrany jejich prostředí, což umožňuje § 17 odst. 1 zákona o státní památkové péči.

Velký význam má § 14 odst. 3 zákona o státní památkové péči, který stanoví, že v závazném

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

stanovisku podle odstavců 1 a 2 se vyjádří, zda práce tam uvedené jsou z hlediska zájmů státní památkové péče přípustné a stanoví se základní podmínky, za kterých lze tyto práce připravovat a provést. Základní podmínky musí vycházet ze současného stavu poznání kulturně historických hodnot, které je nezbytné zachovat při umožnění realizace zamýšleného záměru. Toto ustanovení upravuje náležitosti závazného stanoviska podle odst. 1 a 2. Orgán státní památkové péče ve výroku závazného stanoviska vyjádří, zda jsou práce podle odst. 1 a 2 přípustné, a stanoví podmínky, za nichž je lze připravovat a provést. Zatímco samotný pojem "*provádění prací*" nečiní výkladové potíže, je vhodné se blíže pozastavit nad obsahem pojmu "*přípravy prací*". Jde o souhrn interdisciplinárních činností, který zejména ve složitějších případech může přesahovat běžný rozsah projektové dokumentace.

V případě, že správní orgán shledá, že práce jsou nepřipustné, další podmínky nestanoví, neboť příprava a provádění prací podle žádosti nepřicházejí v úvahu. Ve výroku závazného stanoviska nelze posoudit záměr žadatele jako nepřipustný a zároveň stanovit podmínky, odlišné od obsahu žádosti, které by určovaly, jak má žadatel postupovat. Podle povahy věci správní orgán může v takovém případě v odůvodnění uvést určité možnosti odlišného řešení, které by rovněž odpovídalo záměru žadatele, ale např. za použití jiných technologií, jiných materiálů apod., a které by bylo na rozdíl od obsahu žádosti z hlediska zájmů státní památkové péče akceptovatelné. V takovém případě je na žadateli, zda v těchto intencích podá novou žádost o závazné stanovisko.

Při posuzování přípustnosti prací podle tohoto ustanovení a formulování základních podmínek závazného stanoviska je nezbytné vycházet z podmínek režimu na území, na němž uplatňuje svůj zájem státní památková péče, jak byly v podzákonných předpisech nebo v rozhodnutích o ochranných pásmech. Tyto podmínky se podle své povahy nemusí vztahovat pouze na nemovitosti v těchto územích, které nejsou kulturními památkami, ale též na nemovité kulturní památky situované v těchto územích.

Žádost o vydání závazného stanoviska nesmí být podle § 45 odst. 3 spr. ř. zjevně právně nepřipustná. V takovém případě správní orgán žádost neprojednává a řízení usnesením zastaví. Žádost lze považovat za zjevně právně nepřipustnou pouze v případě, když tato

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

nepřípustnost vyplývá explicitně z právní úpravy a k jejímu posouzení není třeba správního uvážení. Například pokud rozhodnutí o ochranném pásmu nemovité kulturní památky nepřipouští novou výstavbu, je žádost o závazné stanovisko podaná v tomto smyslu v takovém případě zjevně právně nepřipustná.

Nejčastějším případem v praxi je závazné stanovisko, v němž správní orgán posoudí práce jako přípustné a stanoví podmínky, za nichž lze práce připravovat a provést. Stanovené základní podmínky musí vycházet ze současného stavu poznání kulturně-historických hodnot, které je nezbytné zachovat při umožnění realizace zamýšleného záměru. Toto ustanovení nelze vykládat tak, že z kulturně-historických hodnot lze v zájmu provedení prací zachovat pouze některé, neboť takový výklad by byl zjevně v rozporu s účelem zákona. Z toho logicky vyplývá, že pokud v konkrétním případě hrozí, že kulturně-historické hodnoty by uskutečněním prací zachovány nebyly, nelze práce považovat za přípustné. Podrobněji jsou stanoveny základní podmínky závazného stanoviska s výjimkou restaurování v obecné podobě podle povahy předmětu § 9 odst. 4 prováděcí vyhlášky č. 66/1988 Sb. jako:

- a) zabezpečení dalšího zachování kulturní památky a její ochrany,
- b) zajištění vhodného využití kulturní památky z hlediska jejího celospolečenského přínosu,
- c) zajištění kvality a hospodárnosti všech přípravných a prováděcích prací obnovy,
- d) provedení nezbytných výzkumných a průzkumných prací,
- e) zpracování dokumentace obnovy,
- f) předání materiálů a podkladů zpracovaných při přípravě a provádění obnovy (průzkumné a výzkumné práce, přípravná a projektová dokumentace, její změny a dodatky, dokumentace skutečného provedení, podklad pro závěrečné vyhodnocení atd.).

Podmínky jsou samozřejmě součástí výroku závazného stanoviska. Přestože je správní orgán vázán obsahem žádosti, lze stanovenými podmínkami určit dílčí změny navrhovaného řešení, tedy např. odchylky od předložené projektové dokumentace či určitého rozsahu prací, nelze však stanovenými podmínkami měnit celkovou koncepci obnovy, objemové či konstrukční řešení stavby či její úpravy (změny), které by podstatně pozměňovaly předloženou žádost,

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

resp. projektovou dokumentaci.

V praxi se stává, že pracovníci orgánu státní památkové péče ve snaze pokud možno vyhovět žadateli a zhojit nedostatky navrhovaného řešení stanoví větší počet pozměňujících podmínek oproti žádosti, resp. projektové dokumentaci. V důsledku tohoto ve své podstatě nesprávného postupu se pak vlastní stavební činnost často řídí pouze nevyhovující projektovou dokumentací a zhotovitel k početným podmínkám závazného stanoviska nepřihlíží. Konzumování takového závazného stanoviska se tak stává podstatně hůře kontrolovatelným, což pak obvykle vede ke konfliktním situacím v průběhu obnovy a ve svých důsledcích se nevyhnutelně projeví v nevratném narušení kulturně-historických hodnot kulturní památky.

Významný je rovněž důraz na současný, tedy náležitě aktualizovaný stav poznání. Tento požadavek nelze vykládat restriktivně tak, že jde např. o poznání zprostředkované pouze ohledáním na místě. Správní orgán je povinen postupovat v souladu s § 3 spr. ř., tj. zjistit stav věci tak, aby o něm nebyly důvodné pochybnosti. Znamená to, že zejména ve složitějších případech by měl správní orgán vycházet z potřebných podkladů, a to nejen z písemného vyjádření odborné organizace státní památkové péče podle odst. 6, ale též ze závěrů odborné literatury a dalších odborných podkladů. Nejsou-li tyto podklady v potřebném rozsahu k dispozici, uloží jejich pořízení. Mimořádný význam má v této souvislosti stanovení podmínky provedení nezbytných výzkumných a průzkumných prací, které mají bezprostřední vazbu na zpracování dokumentace obnovy. Přestože platná právní úprava nezná institut "koncepte obnovy", někdy užívaný v praxi, je třeba zdůraznit, že zejména v případě záměru rozsáhlejší a komplikovanější obnovy je kvalifikovaně koncipovaná příprava jejím nezbytným předpokladem. Podcenění této přípravy může mít nevratné důsledky ve ztrátě kulturně-historických hodnot kulturní památky při vlastní realizaci. Základním východiskem takového záměru musí být zevrubná znalost kulturní památky, jejímž předpokladem je zpravidla dostatečně věrná dokumentace výchozího stavu, zejména pak spolehlivé zaměření, a to nejen u nemovitých kulturních památek, tedy především staveb, ale podle povahy věci též u movitých kulturních památek. Na kvalitní dokumentaci kulturní památky, která postihuje veškeré prostorové a funkční souvislosti, je pak přímo závislá též úroveň některých průzkumných prací. Tyto aspekty obnovy bývají v praxi v některých případech

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

podceňovány, a to i ze strany odborné organizace státní památkové péče, která by měla náležitý rozsah a úroveň dokumentace specifikovat.

Zejména v případě staveb má klíčový význam odborná diagnostika jejich stavu, tj. ověření stavebnětechnického stavu, zjištění životnosti různých konstrukčních částí apod. Může jít o různé druhy výzkumných a průzkumných prací, frekventovaný je zejména stavebnětechnický, statický, geologický či hydrogeologický průzkum s použitím různých přírodovědných metod, kterými se zjišťuje charakter a míra zachování různých materiálů, z nichž se skládá kulturní památka, atd. Jak u staveb, tak u některých věcí movitých má mimořádný význam posouzení vlivu vlhkostních poměrů, které mohou závažným způsobem determinovat zachování kulturní památky.

Zcela zásadní je význam stavebně historického průzkumu, který představuje nezastupitelný podklad pro posuzování záměru obnovy stavby, která je kulturní památkou. Vedle standardního stavebně historického průzkumu je třeba zdůraznit též z hlediska státní památkové péče významný operativní průzkum, který umožňuje dokumentovat do té doby obvykle nepoznané kulturně-historické hodnoty, odkryté v průběhu vlastní realizace prací. Potřebu provádění této průběžné odborné dokumentace nelze zaměňovat s postupem podle § 176 stav. zák.

S ohledem na kategorický požadavek tohoto ustanovení na současnou úroveň vědeckého poznání je na místě stanovit také aktualizaci dříve provedených průzkumů, jejichž výsledky jsou k dispozici, ale jejichž obsah již neodpovídá současným požadavkům. V této souvislosti je třeba upozornit na poměrně často se vyskytující situaci, kdy sice jsou potřebné průzkumy včas a v odpovídající kvalitě předem pořízeny, avšak jejich obsah nebyl dostatečně zohledněn při zpracování projektové (resp. jiné) dokumentace obnovy kulturní památky, přičemž tento požadavek nebyl uplatněn ani odbornou organizací státní památkové péče v rámci písemných vyjádření podle odst. 6 a 7, ani orgánem státní památkové péče v podmínkách závazného stanoviska podle tohoto ustanovení, což pak zpravidla vede k nevratnému poškození kulturně-historických hodnot.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Zvláštní charakter má postavení archeologického výzkumu - zpravidla jde o záchranný archeologický výzkum, vyvolaný realizací záměru žadatele. Jeho provedení však nelze ukládat v podmínkách závazného stanoviska, a to tím spíše, že ze zákona nevyplývá povinnost vlastníka nemovitosti, na níž má být takový výzkum proveden, jeho realizaci objednávat či jinak aktivně zajišťovat. Správní orgán se nicméně v závazném stanovisku musí v takovém případě vyrovnat se skutečností, zda zamýšlené práce vyvolávají zásah do terénu na území s archeologickými nálezy, a pokud tomu tak je (což s ohledem na povahu Státního archeologického seznamu České republiky v naprosté většině případů bude), tuto skutečnost explicitně v závazném stanovisku uvést. Vzhledem k tomu, že podle § 4 odst. 2 spr. ř. je správní orgán povinen poskytnout dotčené osobě přiměřené poučení o jejich právech a povinnostech, je namístě, aby správní orgán charakterizoval předmětnou nemovitost z hlediska předpokladů pro splnění oznamovací povinnosti podle § 22 odst. 2 zákona o státní památkové péči.

Podle § 14 odst. 4 zákona o státní památkové péči v územním řízení, při vydání územního souhlasu a v řízení o povolení staveb, změn staveb, terénních úprav, umístění nebo odstranění zařízení, odstranění stavby a udržovacích prací, prováděném v souvislosti s úpravou území, na němž uplatňuje svůj zájem státní památková péče, nebo v souvislosti s obnovou nemovité kulturní památky, popřípadě se stavbou, změnou stavby, terénními úpravami, umístěním nebo odstraněním zařízení, odstraněním stavby nebo udržovacími pracemi na nemovitosti podle odstavce 2, rozhoduje stavební úřad v souladu se závazným stanoviskem obecního úřadu obce s rozšířenou působností, jde-li o nemovitou národní kulturní památku, se závazným stanoviskem krajského úřadu.

Tímto ustanovením se zakládá povinnost stavebních úřadů rozhodovat v souladu se závazným stanoviskem vydaným podle odst. 1 a 2 úřadem obce s rozšířenou působností, resp. v případě národních kulturních památek krajským úřadem. Jde o rozhodování v územním řízení a v řízení o povolení staveb, změn staveb, terénních úprav, umístění nebo odstranění zařízení či odstranění stavby. Zákon sice explicitně uvádí rozhodování stavebního úřadu, zároveň vypočítává takové postupy stavebního úřadu, které podle stavebního zákona nejsou zakončeny správním rozhodnutím. Stavební úřad je obsahem závazného stanoviska vázán při

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

svém postupu i tehdy, kdy není zmocněn vydat správní rozhodnutí, tj. při vydání územního souhlasu, přijímání ohlášení k umístění a odstraňování zařízení, k zřizování jednoduchých staveb, k odstraňování staveb, k terénním úpravám a k udržovacím pracím, což dále explicitně stanoví odst. 5. Jde o zvláštní ustanovení k § 11 odst. 3 zákona o státní památkové péči, kde je závaznost závazného stanoviska orgánu státní památkové péče při rozhodování podle zvláštních předpisů stanovena obecně. Podle § 14 odst. 5 zákona o státní památkové péči lze-li zamýšlenou obnovu nemovité kulturní památky podle odstavce 1, stavbu, změnu stavby, terénní úpravy¹⁾, umístění nebo odstranění zařízení, odstranění stavby nebo udržovací práce na nemovitosti podle odstavce 2 provést na základě ohlášení, může stavební úřad dát souhlas pouze v souladu se závazným stanoviskem obecního úřadu obce s rozšířenou působností, nebo jde-li o nemovitou národní kulturní památku, krajského úřadu. Toto ustanovení navazuje na předchozí odst. 4 a podmiňuje vydání souhlasu stavebního úřadu pro zamýšlenou obnovu nemovité kulturní památky podle odst. 1, popřípadě stavbu, změnu stavby, terénní úpravy, umístění nebo odstranění zařízení, odstranění stavby nebo udržovací práce na nemovitosti podle odst. 2, které lze provést na základě ohlášení, souladem se závazným stanoviskem obecního úřadu obce s rozšířenou působností, resp. jde-li o obnovu nemovité národní kulturní památky, krajského úřadu.

K ohlášení stavebnímu úřadu je nezbytné přiložit závazné stanovisko příslušného orgánu státní památkové péče podle odst. 1 nebo 2.

Ust. § 14 odst. 6 zákona o státní památkové péči stanoví, že orgán státní památkové péče příslušný podle odstavců 1 a 2 vydá závazné stanovisko po předchozím písemném vyjádření odborné organizace státní památkové péče, se kterou projedná na její žádost před ukončením řízení návrh tohoto závazného stanoviska. Písemné vyjádření předloží odborná organizace státní památkové péče příslušnému orgánu státní památkové péče nejpozději ve lhůtě 20 dnů ode dne doručení žádosti o jeho vypracování, nestanoví-li orgán státní památkové péče ve zvlášť složitých případech lhůtu delší, která nesmí být delší než 30 dnů. Pokud ve lhůtě 20 dnů nebo v prodloužené lhůtě příslušný orgán státní památkové péče písemné vyjádření neobdrží, vydá závazné stanovisko bez tohoto vyjádření. Podle tohoto ustanovení je předchozí písemné vyjádření odborné organizace státní památkové péče obligatorním podkladem

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

závazného stanoviska podle odst. 1 a 2. Skutečnost, že písemné vyjádření musí předcházet vydání závazného stanoviska, je samozřejmostí, neboť slouží jako jeho podklad. Písemné vyjádření opatřuje orgán státní památkové péče, nejde tedy o povinnost žadatele. V praxi někdy vznikají pochybnosti, zda je možné písemné vyjádření pořídit před podáním žádosti o závazné stanovisko. Z tohoto hlediska je zejména významná okolnost, že zákon stanoví povinnost vyžádat si závazné stanovisko podle odst. 1 a 2, nikoli písemné vyjádření. Předmětem odborného posouzení, které je obsahem písemného vyjádření, je tedy žádost o závazné stanovisko podle odst. 1 a 2, tedy podání došlé věcně a místně příslušnému správnímu orgánu ve smyslu § 44 odst. 1 spr. ř. Orgán státní památkové péče si vyžádá písemné vyjádření pouze k úplnému podání, které má předepsané náležitosti (srov. komentář k odst. 1 a 2) a kterým je předmět posouzení jednoznačně identifikován. Nepřichází tedy zásadně v úvahu, aby správní orgán podle § 64 odst. 1 písm. a) cit. zák. přerušil řízení, vyzval žadatele k doplnění podání a zároveň si vyžádal písemné vyjádření odborné organizace státní památkové k neúplnému podání. Vyžádat si vyjádření odborné organizace státní památkové péče ze strany žadatele ještě před podáním žádosti o závazné stanovisko je v souladu s § 32 zákona o státní památkové péči rovněž možné, toto vyjádření má ovšem konzultační charakter a nemůže být považováno za obligatorní podklad pro závazné stanovisko ve smyslu tohoto ustanovení. Toto konzultační vyjádření by však nemělo předjímat případný obsah výroku závazného stanoviska, analogicky s § 139 spr. ř. Konzultační vyjádření, je-li vydáváno, by se mělo týkat zejména identifikace kulturně-historických hodnot, úrovně jejich dosavadního poznání, existující odborné dokumentace apod. Písemné vyjádření má být vydáno až po doručení žádosti správnímu orgánu, mimo jiné též z toho praktického důvodu, že v rámci předchozích konzultačních vyjádření může být pořízeno několik písemných výstupů, přičemž si mohou navzájem odporovat. Kromě toho může být velmi obtížné zjistit, zda předmět posuzovaný v rámci konzultačního vyjádření je totožný s obsahem posléze podané žádosti. Národní památkový ústav v praxi tuto skutečnost dostatečně nereflektuje a své písemnosti neoznačuje důsledně podle jejich obsahu. Na rozdíl od jiných ustanovení je u vyjádření podle tohoto ustanovení explicitně požadována písemná forma, což vylučuje např. uvést vyjádření do protokolu při ústním jednání.

Základním předpokladem pro zpracování písemného vyjádření musí být kvalifikované

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

posouzení předloženého záměru, vycházející ze zevrubné znalosti předmětné kulturní památky, resp. nemovitosti podle odst. 2 a charakteru památkové rezervace, zóny nebo ochranného pásma. Při jeho zpracování by měla být samozřejmostí znalost nejnovější i starší odborné literatury, jakož i nepublikovaných materiálů, které má odborná organizace státní památkové péče k dispozici, tj. dosavadní plánové, fotografické a další dokumentace, elaboráty různých průzkumů, nálezové zprávy apod. (srov. komentář k § 32 odst. 2). Zároveň je nutné přihlížet k režimu území, na němž uplatňuje svůj zájem státní památková péče, pokud v něm leží předmětná nemovitost. Při hodnocení, zda jsou z hlediska státní památkové péče zamýšlené práce akceptovatelné, je třeba přihlížet k zachování kulturně-historických hodnot, které budou jejich realizací dotčeny. Při tom je namísto přihlížet k metodickým materiálům, a to jak doporučením vyplývajícím z nadnárodních dokumentů, tak k jejich aktuálnímu rozpracování, které zohledňují specifika památkového fondu v České republice, resp. specifika regionální. Obvykle tedy není až na výjimky nezbytné, aby písemné vyjádření obsáhle konstatovalo notoricky známé skutečnosti o obecných dějinách kulturní památky, pokud jimi není nezbytné reagovat na konkrétní obsah žádosti (např. že Karlův most byl založen Karlem IV. a že spojuje oba protější břehy Vltavy), ale je žádoucí, aby důsledně analyzovalo možný dopad realizace zamýšlených prací na její zachování, a zejména zkoumalo, zda v důsledku této realizace nemůže dojít ke ztrátě kulturně-historických hodnot, jakož i společenského uplatnění kulturní památky.

Po procesní stránce je písemné vyjádření odborné organizace státní památkové péče srovnatelné se znaleckým posudkem podle § 56 spr. ř. Z povahy písemného vyjádření a nároků kladených na jeho zpracování jednoznačně vyplývá, že v něm obsažený odborný názor musí být řádně a přesvědčivě odůvodněn, obdobně jako je tomu u znaleckého posudku, aby bylo zřejmé, jak zpracovatel dospěl ke svým závěrům (srov. § 13 vyhl. č. 37/1967 Sb., kterou se provádí zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících).

Písemné vyjádření odborné organizace státní památkové péče je sice důkazem obligatorním, správní orgán však není jeho obsahem vázán a je povinen jej hodnotit stejně jako další důkazy ve smyslu zásady volného hodnocení důkazů. Z toho ovšem nelze dovozovat, jak se někdy v praxi účelově děje, že správní orgán může obsah písemného vyjádření ignorovat, naopak jeho

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

povinností je zkoumat, zda jeho obsah není v rozporu s právními předpisy či se skutečností, jež jsou správnímu orgánu známy z jeho předchozí úřední činnosti. Má-li správní orgán pochybnosti o správnosti písemného vyjádření, je nezbytné, aby provedl další důkazy, ať již formou ohledání na místě, pořízení dalších odborných posudků, či slyšení znalců apod., a to tak, aby zjistil stav věci způsobem odpovídajícím požadavku vyjádřenému v § 3 spr. ř. V odůvodnění musí podrobně uvést, jakými úvahami byl veden při hodnocení těchto důkazů. Jakkoli je hodnocení důkazů na úvaze správního orgánu, není jeho správní uvážení libovolné. Správní orgán je povinen postupovat v souladu s účelem zákona, vyjádřeným v § 1. Nelze tedy považovat za rozhodující důkaz např. názor žadatele uvedený při ústním jednání, který odkazuje na jeho potřebu zřídit půdní vestavbu, a nepřihlížet k obsahu písemného vyjádření, v němž bylo kvalifikovaným způsobem doloženo, že realizací takového záměru by došlo k vážnému narušení kulturně-historických hodnot budovy či území.

Určitou, byť nepřilíš účinnou pojistkou proti ignorování či obcházení obsahu písemného vyjádření je institut projednání návrhu závazného stanoviska na žádost odborné organizace státní památkové péče před ukončením řízení. Pojem "řízení" užitý v tomto ustanovení je třeba vykládat extenzivním způsobem, tj. že jde též o postup při vydávání závazného stanoviska podle § 149 spr. ř. Zákon toto projednání nikterak neformalizuje, ani neřeší možné důsledky v případě, že přes toto projednání mezi odbornou organizací státní památkové péče a správním orgánem v dané věci nedojde ke konsenzu.

Projednáním nelze zabránit vydání závazného stanoviska, nicméně dojde-li odborná organizace státní památkové péče k odůvodněnému závěru, že správní orgán postupoval v rozporu se zákonem, může iniciovat přezkoumání závazného stanoviska podle hlavy IX cit. zák., resp. podle § 149 odst. 5 spr. ř., nebylo-li závazné stanovisko vydáno ve formě správního rozhodnutí.

V praxi též někdy dochází k mechanickému přejímání pasáží písemného vyjádření do výroku závazného stanoviska, což může vést k závažným problémům, a to i tehdy, je-li písemné vyjádření zpracováno kvalitně a postihuje-li všechny okolnosti předloženého záměru vyčerpávajícím způsobem, neboť v něm obsažené formulace nemusí vyhovovat pro stanovení

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

podmínek podle odst. 3, jimiž se ve smyslu § 67 odst. 1 cit. zák. zakládají, mění nebo ruší práva anebo povinnosti.

Zpracování písemného vyjádření musí odborná organizace státní památkové péče zajistit tak, aby je předložila příslušnému orgánu státní památkové péče nejpozději ve lhůtě 20 dnů ode dne doručení žádosti o jeho vypracování. Ve zvlášť složitých případech může orgán státní památkové péče stanovit lhůtu delší, která ale nesmí být delší než 30 dnů. Nejde tedy o dvě různé lhůty, které lze sčítat. Marné uplynutí této lhůty umožňuje orgánu státní památkové péče vydat závazné stanovisko i bez písemného vyjádření, pokud však je písemné vyjádření doručeno sice již po uplynutí této lhůty, ale ještě před vydáním závazného stanoviska, musí správní orgán k jeho obsahu přihlížet. Možnost vydání závazného stanoviska bez písemného vyjádření ovšem popírá celou konstrukci postupu směřujícího k vydání závazného stanoviska podle odst. 1 a 2.

Otázka, zda odborná organizace státní památkové péče vyžádané písemné vyjádření zpracuje či nikoli, nezávisí výhradně na její úvaze. Jak vyplývá z § 32 odst. 2 písm. f) zákona o státní památkové péči, představuje zpracovávání odborných podkladů jeden ze stěžejních úkolů odborné organizace státní památkové péče. Účelem tohoto ustanovení je odstranit důsledky případného prodloužení odborné organizace státní památkové péče při zpracování písemného vyjádření, aby neblokovalo vydání závazného stanoviska (a tak další postup při přípravě a realizaci zamýšlených prací), jak se dříve v některých případech stávalo.

Řešení tohoto okrajově se vyskytujícího problému formou rezignace na jinak obligatorní odborný podklad závazného stanoviska, jak ji přinesl zák. č. 158/2007 Sb., je jedním z dokladů trendu směřujícího k určitému potlačení úlohy odborné organizace státní památkové péče v nejvíce frekventovaných postupech podle tohoto zákona a zbytečně tak přispívá ke zvyšování určitého nežádoucího napětí mezi správními orgány a odbornou organizací státní památkové péče. Je třeba zdůraznit, že uplatnění písemného vyjádření v řízení o vydání závazného stanoviska není jakýmsi partikulárním zájmem odborné organizace státní památkové péče, která je zpracovává, ale je především v zájmu správního orgánu, který je využívá jako podklad závazného stanoviska, za jehož správnost odpovídá, a ve svých

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

důsledcích je pak možnost vydání závazného stanoviska bez jinak obligatorního odborného podkladu neodůvodněným prolomením zásady, aby přípustnost prací podle odst. 1 a 2 byla hodnocena na základě obligatorního odborného posouzení k tomu zákonem zřízeným subjektem.

Zásadní a zcela nezastupitelný význam pro kvalitní výkon státní památkové péče má § 14 odst. 7 zákona o státní památkové péči. Předpokládá totiž postup od jednoduššího stadia projektové dokumentace k podrobnějšímu, v němž se blíže konkretizuje záměr žadatele o závazné stanovisko, přičemž je stanovena povinnost projednat přípravnou nebo projektovou dokumentaci s odbornou organizací státní památkové péče z hlediska splnění podmínek závazného stanoviska podle odst. 1 a 2. Projednání s odbornou organizací státní památkové péče není zákonem blíže upraveno; je zajisté vhodné, aby z něho byl pořizován jednoduchý zápis. Po formální stránce je třeba dbát na to, aby nebyl zaměnitelný s písemným vyjádřením odborné organizace státní památkové péče.

Postup upravený tímto ustanovením nepředstavuje nadbytečné povinnosti, které vlastníka kulturní památky, resp. nemovitosti podle odst. 2 zatěžují, ale naopak jde o mimořádně významnou bezplatnou službu, kterou pro něj touto formou odborná organizace státní památkové péče zajišťuje. Nesplnění této povinnosti není pod sankcí, ovšem nese s sebou nemalé riziko, že projektová dokumentace zpracovaná bez "vstupního" závazného stanoviska a uvedeného projednání podle tohoto ustanovení nesplní požadavky, které jsou na ni kladeny z hlediska zájmů státní památkové péče, tudíž provedení prací podle ní nebude shledáno přípustným a žádosti o vydání závazného stanoviska nebude vyhověno, což může představovat neúčelně vynaložené náklady na její zpracování. Nevyužijí-li fyzické osoby v rámci péče o vlastní majetek mechanismu obsaženého v tomto ustanovení, je podstoupení tohoto rizika s uvedenými důsledky možno považovat za jejich soukromou záležitost. Jinak tomu však je v případě, kdy není zákonem stanovený postup dodržen osobou v zaměstnaneckém či obdobném poměru nebo na základě obstaravatelské smlouvy, neboť jestliže není realizace prací podle předložené projektové dokumentace shledána z hlediska státní památkové péče přípustnou ve smyslu odst. 3, může pak vzniknout odpovědnost za případnou škodu.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Podle tohoto ustanovení ke každému dokončenému stupni dokumentace vydává odborná organizace státní památkové péče písemné vyjádření jako podklad pro závazné stanovisko příslušného orgánu státní památkové péče. Stupně projektové dokumentace, které nejsou v současných předpisech definovány, je třeba v těchto souvislostech vnímat jako každou podrobnější fázi projektové přípravy, kterou se žadatel o závazné stanovisko podle odst. 1 a 2 rozhodne zpracovat. Pokud ji hodlá v praxi využít pro práce podle odst. 1 a 2, pak je jeho povinností předložit tímto způsobem formalizovaný záměr příslušnému orgánu státní památkové péče k vyžádání závazného stanoviska.

Nejde-li tedy o práce zcela jednoduché povahy, budou vydána vždy nejméně dvě závazná stanoviska; první - "vstupní" - k záměru žadatele, poté podle podmínek stanovených v jeho výroku bude zpracována projektová dokumentace a následně bude vydáno závazné stanovisko k této dokončené projektové dokumentaci. V optimálním případě, za předpokladu vzájemné korektní spolupráce všech zúčastněných subjektů, tak bude předložena projektová dokumentace, k níž nebude z hlediska státní památkové péče výhrad a realizace prací bude moci být shledána přípustnou bez dalších podmínek, samozřejmě za předpokladu jejího dodržení. Zejména v případě náročnějších rekonstrukcí staveb se počet jednotlivých fází přípravné a projektové dokumentace zpravidla ještě zvyšuje, což je v zájmu vlastníka kulturní památky, resp. nemovitosti podle odst. 2, neboť závazná stanoviska vydaná k přípravné, resp. zjednodušené dokumentaci, upravující ve stanovených podmínkách další směřování projektových prací, zásadním způsobem přispívají k jeho právní jistotě a zaručují, že prostředky vložené do zpracování dokumentace nebudou vynaloženy nadarmo. Tento významný institut je naprostým popřením často proklamovaných frází o potřebě zjednodušení správního řízení, neboť je v zájmu žadatele, aby projednáním ve více fázích zpracování byly z projektové dokumentace eliminovány všechny z hlediska zájmů státní památkové péče sporné skutečnosti, které by pak mohly mít vliv na zdárný a pokud možno nekonfliktní průběh vlastní realizace prací.

Ustanovení § 14 odst. 8 zákona o státní památkové péči upravuje kvalifikovaný případ obnovy kulturní památky, resp. takové její části, jež je dílem výtvarného umění nebo

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

uměleckého řemesla, pro který zákon zavádí legislativní zkratku "restaurování". Tato činnost je definována jako "souhrn specifických výtvarných, uměleckořemeslných a technických prací respektujících výtvarnou strukturu originálu". Provádění obnovy těchto kulturních památek, resp. takovýchto jejich uvedených částí, je zákonem vyhrazeno určitému okruhu zhotovitelů. Jde výhradně o fyzické osoby, které obdržely povolení ministerstva kultury. Vzhledem k tomu, že právnická osoba povolení k restaurování obdržet nemůže, nemůže vystupovat jako zhotovitel restaurování, ale pouze jako zprostředkovatel, případně zaměstnavatel, který prokáže, že restaurování fakticky provádí fyzická osoba s povolením k restaurování. Výkon této činnosti není živností ve smyslu živnostenského zákona.

Při vydávání závazného stanoviska k restaurování se uplatní standardní postup podle odst. 1 a 6, v případě nemovitých kulturních památek či jejich částí též podle odst. 7. Uplatnění odst. 2 v případě restaurování nepřichází zásadně v úvahu, a to ani tehdy, pokud by nemovitosti zde uvedené vykazovaly vlastnosti pojmově odpovídající tomuto ustanovení, neboť nejde o kulturní památky.

Určitá specifika závazného stanoviska k restaurování upravuje § 10 prováděcí vyhlášky č. 66/1988 Sb. Ustanovení § 10 odst. 2 cit. vyhlášky určuje taxativně náležitosti žádosti o závazné stanovisko podle odst. 1 zák. k obnově kulturní památky, která je restaurováním. Těmito náležitostmi jsou identifikace kulturní památky názvem, popisem a rejstříkovým číslem Ústředního seznamu, dále popis současného stavu kulturní památky s uvedením závad a příčin porušení, navrhovaný způsob restaurátorského zásahu, identifikace investora, předpokládané celkové náklady, termín provedení prací a předpokládaný výsledek zásahu včetně požadavků na prezentaci. Žadatel si může zpracování žádosti o restaurování zajistit u odborné organizace státní památkové péče, což je jeden ze způsobů, jímž je poskytována bezplatná odborná pomoc vlastníkům kulturních památek, zakotvená v § 32 odst. 2 písm. f) zákona o státní památkové péči.

Ust. § 14 odst. 9 zákona o státní památkové péči stanoví povinnost vlastníka kulturní památky odevzdat odborné organizaci státní památkové péče na její žádost 1 vyhotovení dokumentace.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

7. Povolení k restaurování kulturní památky (§§ 14a – 14c)

Právní úprava povolení k restaurování vykazuje dlouhodobě určité legislativně-technické nedostatky, ještě prohloubené vazbou na úpravu uznávání odborné kvalifikace podle zákona o uznávání odborné kvalifikace, který během relativně krátké doby své účinnosti doznal již četných změn, jejichž jediným výsledkem však je, že se tato úprava stala ještě méně konzistentní a srozumitelnou pro účastníky řízení.

Toto ustanovení upravuje podmínky, jež musí splňovat zhotovitelé obnovy těch kulturních památek nebo jejich částí, které jsou díly výtvarných umění nebo uměleckého řemesla, tj. restaurování. Základními předpoklady pro restaurátorskou činnost fyzické osoby je svéprávnost, bezúhonnost a povolení k restaurování.

Restaurování podle zákona o státní památkové péči tohoto zákona není živností, zatímco vázaná živnost se stejným názvem podle živnostenského zákona, u níž je předmětem činnosti obnova předmětů, které jsou díly výtvarného umění či uměleckořemeslnými pracemi, avšak nejsou kulturními památkami. Definicí bezúhonnosti je vymezena negativně - "*za bezúhonného se nepovažuje ten, kdo byl pravomocně odsouzen pro trestný čin spáchaný v souvislosti s restaurováním, pokud se na něho nehledí, jako by nebyl odsouzen*". Povolení k restaurování vydává ministerstvo kultury, které je vydává žadateli po předchozím prokázání odborné kvalifikace. Ta se prokazuje jednak absolvováním příslušného vzdělání a splněním stanovené délky odborné praxe, jednak prokázáním určitých odborných předpokladů.

Odlíšné jsou kvalifikační požadavky na restaurování kulturních památek nebo jejich částí, které jsou díly výtvarného umění, a na restaurování kulturních památek nebo jejich částí, které jsou díly uměleckého řemesla. V prvním případě jde o vysokoškolské vzdělání získané studiem v magisterském studijním programu zaměřeném na restaurování, případně vysokoškolské vzdělání získané studiem v magisterském studijním programu příslušného uměleckého oboru a osvědčení o absolvování restaurátorského studia v rámci celoživotního

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

vzdělávání nebo o vysokoškolské vzdělání v bakalářském studijním programu příslušného zaměření a dva roky odborné praxe. V druhém případě postačí vyšší odborné či úplné střední odborné vzdělání v oboru restaurování nebo vyšší odborné či úplné střední odborné vzdělání v příslušném oboru a pět let odborné praxe. Jde-li o specializace, pro něž středoškolské studium nebylo zřízeno, postačí vyučení v příslušném oboru a osm let praxe při restaurování věcí, které nejsou kulturními památkami. Odborné schopnosti k restaurování se prokazují předložením dokumentace, ze které vyplývá, že fyzická osoba žádající o udělení povolení k restaurování již úspěšně a samostatně restaurovala věci, které nejsou kulturními památkami. Ministerstvo kultury vede seznam osob s povolením k restaurování, do něhož se zapisují stanovená osobní data. Do tohoto seznamu osob může nahlížet každý, kdo osvědčí právní zájem. Seznam osob s povolením k restaurování je dostupný na internetových stránkách Národního památkového ústavu <http://monumnet.npu.cz>, kde do něho lze nahlížet. Držitel povolení k restaurování má povinnost neprodleně oznámit změnu údajů podle ministerstvu kultury a zároveň povinnost tuto skutečnost doložit do 30 dnů od vzniku těchto změn.

Ministerstvo kultury je zmocněno z důvodů stanovených zákonem zrušit povolení k restaurování. Povolení bude zrušeno, pokud držitel povolení k restaurování byl zbaven způsobilosti k právním úkonům nebo mu byla způsobilost k právním úkonům omezena, či přestal splňovat podmínku bezúhonnosti. Dalším důvodem je, pokud držitel povolení hrubým způsobem nebo méně závažným způsobem, ale opakovaně prokazatelně poškodil při restaurování kulturní památku nebo její část, která je dílem výtvarných umění nebo uměleckořemeslných prací. Ministerstvo kultury též zruší povolení k restaurování, pokud bylo vydáno na základě nepravdivých údajů, uvedených žadatelem. Zrušení povolení k restaurování je též možné na základě žádosti držitele. Studenti, kteří vykonávají restaurátorskou činnost jako součást svého řádného studia v oboru restaurování na vysoké škole nebo na vyšší odborné škole zařazené v síti škol, předškolních zařízení a školských zařízení, mohou provádět restaurování, resp. participovat na něm, ačkoli nejsou držiteli povolení k restaurování. Podmínkou je dohled pedagoga, který je držitelem povolení k restaurování, aniž však zákon vyžaduje, aby restaurátorská činnost studentů odpovídala pedagogově specializaci.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Ustanovení § 14b a 14 c zákona o státní památkové péči podrobně upravuje složitou problematiku posuzování odborné kvalifikace osob podle zákona o uznávání odborné kvalifikace.

8. Opatření k zajištění péče o kulturní památky (§ 15)

Ustanovení § 15 zákona o státní památkové péči upravuje převážně problematiku vynucení uložených povinností pro případ, kdy vlastník kulturní památky, resp. národní kulturní památky neplní povinnosti, které mu byly uloženy podle § 10 tohoto zákona. Obecní úřad obce s rozšířenou působností, jde-li o národní kulturní památku, pak krajský úřad, je zmocněn rozhodnout, že se nezbytná opatření pro zabezpečení kulturní památky provedou na náklad jejího vlastníka. Jde zvláštní úpravu výkonu rozhodnutí v případě nečinnosti vlastníka kulturní památky, který neprovedl opatření uložená mu rozhodnutím orgánu státní památkové péče. Pro toto řízení není zapotřebí, aby bylo pořízeno vyjádření odborné organizace státní památkové péče, neboť to muselo být pořízeno již pro vydání rozhodnutí podle § 10 zákona o státní památkové péči. Tímto způsobem tedy nelze tedy zajistit provedení všech opatření, která byla rozhodnutím podle § 10 cit. zákona uložena, ale pouze takových z nich, jejichž provedení je nezbytné, v praxi by tedy mělo jít o takové práce, důležité pro další zachování kulturní památky, jejích kulturně-historických hodnot a její vypovídací schopnosti jako historického pramene. Vzhledem k této speciální úpravě se tudíž nepoužívá postup podle § 108 a násl. spr. ř., ten je třeba uplatnit při vymáhání těch povinností uložených podle § 10 zákona o státní památkové péči, které nemají povahu nezbytných opatření. Vyžaduje-li to důležitý společenský zájem, může krajský úřad z vlastního podnětu nebo na návrh obecního úřadu obce s rozšířenou působností nebo na návrh ministerstva kultury, jde-li o movitou kulturní památku nebo movitou národní kulturní památku, uložit jejímu vlastníku povinnost určitým způsobem s ní nakládat, popřípadě mu uložit, aby ji bezplatně svěřil na nezbytně dlouhou dobu do úschovy odborné organizaci, kterou krajský úřad zároveň určí. Jde o případ zvláštního postupu při ochraně movitých kulturních památek a movitých národních kulturních památek za podmínky důležitého společenského zájmu, který však není blíže zákonem specifikován.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Zanedbává-li vlastník nemovité kulturní památky, která není státním majetkem, trvale své povinnosti a ohrožuje tím její zachování nebo užívá-li kulturní památku v rozporu s jejím kulturně politickým významem, památkovou hodnotou nebo technickým stavem, může se ve společenském zájmu, nedojde-li k dohodě s vlastníkem o jejím prodeji státu, výjimečně kulturní památka na návrh obecního úřadu obce s rozšířenou působností rozhodnutím vyvlastňovacího úřadu vyvlastnit. V případě vyvlastnění nemovité národní kulturní památky zahajuje řízení o vyvlastnění vyvlastňovací úřad na návrh krajského úřadu. Jinak platí pro vyvlastnění obecné předpisy. Vyvlastnění se uskutečňuje za náhradu, proto je nelze zaměňovat s propadnutím věci. Institut vyvlastnění není efektivním nástrojem k zajištění péče o ohrožené kulturní památky, neboť není posláním státu systémově nabývat kulturní památky, o které jejich vlastníci odpovídajícím způsobem nepečují. V praxi proto také není tento postup využíván.

Je-li kulturní památka bezprostředně ohrožena, provede obec s předchozím souhlasem obecního úřadu obce s rozšířenou působností nutná opatření k její ochraně. Jde-li o nemovitou kulturní památku, která je stavbou, dá obec podnět stavebnímu úřadu k nařízení udržovacích prací nebo nezbytných úprav nebo k nařízení neodkladných zabezpečovacích prací podle zvláštních předpisů a vyrozumí o tom obecní úřad obce s rozšířenou působností, a jde-li o národní kulturní památku, i krajský úřad. V případě ohrožení nemovitých kulturních památek zákon zmocňuje obec k podání podnětu stavebnímu úřadu, aby nařídil udržovací práce, nezbytné úpravy nebo nutné zabezpečovací práce. Toto zmocnění obce zákonem je nadbytečné, neboť podnět ve smyslu § 42 spr. ř. může podat každý, nehledě na to, že zejména menší obce obvykle nedisponují zaměstnanci, kteří by mohli míru ohrožení kulturní památky odborně posoudit.

9. Příspěvek na zachování a obnovu kulturní památky (§ 16)

Právní úprava poskytování příspěvků na obnovu kulturních památek je s ohledem na potřeby praxe zcela nevhodná. Jejím nejzávažnějším nedostatkem platné úpravy je okolnost, že nejde o transparentní systém, podle něhož by mohly být poskytování příspěvků plánováno v delším časovém výhledu.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Platné znění § 16 zákona o státní památkové péči je důsledkem reformy veřejné správy, kdy došlo k nedostatečné transformaci předchozí právní úpravy, která umožňovala okresním úřadům poskytovat tyto příspěvky vlastníkům kulturních památek v poměrně velkém rozsahu. V současné době může vlastníku kulturní památky obec nebo kraj na jeho žádost poskytnout ze svých rozpočtových prostředků, jde-li o zvlášť odůvodněný případ, příspěvek na zvýšené náklady spojené se zachováním nebo obnovou kulturní památky za účelem jejího účinnějšího společenského uplatnění. Příspěvek může poskytnout i tehdy, nemůže-li vlastník kulturní památky uhradit z vlastních prostředků náklady spojené se zachováním nebo obnovou kulturní památky. Rozhodování o poskytnutí příspěvku je výkonem veřejné moci, neboť žadatel při tom není v rovnoprávném postavení se správním orgánem. Ani poskytování příspěvků orgány samosprávy nemůže být zcela libovolné, neboť jde o poskytování veřejných prostředků pro účely ve veřejném zájmu. Přestože nejde o rozhodování ve smyslu § 67 a násl. spr. ř., může rozhodnutí o poskytnutí či nepřiznání příspěvku přípustný přezkum soudem.

V případě mimořádného společenského zájmu na zachování kulturní památky může na obnovu kulturní památky poskytnout ze státního rozpočtu příspěvek ministerstvo kultury buď přímo, nebo prostřednictvím krajského úřadu, nebo prostřednictvím obecního úřadu obce s rozšířenou působností. Zákon však neobsahuje žádnou podrobnější úpravu pro takovéto poskytování příspěvku prostřednictvím podřízených orgánů.

Podrobnosti o poskytování příspěvku na zachování a obnovu kulturní památky stanoví vyhláška č. 66/1988 Sb.

10. Ochranné pásmo (§ 17)

Ochranné pásmo podle §17 zákona o státní památkové péči je územím, na němž uplatňuje svůj zájem státní památková péče. Vymezením ochranného pásma se formou územního rozhodnutí se stanoví ve veřejném zájmu určitý režim území, kterým lze zabránit výskytu nepříznivých vlivů okolí, zejména nevhodných stavebních zásahů v okolí kulturních památek, národních kulturních památek, památkových rezervací a památkových zón. Rozhodnutí o ochranném pásmu je individuálním právním aktem, avšak má účinky obecně závazného předpisu, neboť může zavazovat neurčitý okruh adresátů. K vymezení ochranného pásma podle tohoto ustanovení je příslušný úřad obce s rozšířenou působností, nikoli stavební úřad.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Obligatořním podkladem pro rozhodnutí o ochranném pásmu je vyjádření odborné organizace státní památkové péče. Novelizací v roce 2006 bylo toto ustanovení doplněno o zmocnění stanovit, u kterých nemovitostí v ochranném pásmu, nejsou-li kulturní památkou, nebo u jakých druhů prací na nich, včetně úpravy dřevin, je vyloučena povinnost vyžádat si předem závazné stanovisko podle § 14 odst. 2 zákona o státní památkové péči. Tato povinnost je vyloučena vždy, jde-li o stavbu, změnu stavby, udržovací práce, umístění nebo odstranění zařízení, jejichž provedením se nezasahuje žádným způsobem do vnějšího vzhledu této nemovitosti. Cílem tohoto institutu mělo být určité snížení nadměrné byrokratické zátěže v případech prací na některých nemovitostech v ochranných pásmech, které nejsou z hlediska památkové péče podstatné (např. výměna oken v panelových bytových domech), výsledek však představuje výraz liberalizačních trendů, který může narušit samotný účel ochranného pásma, zvláště je-li předmětem ochrany též jeho vlastní prostředí. Dotčeným orgánem v řízení o vydání rozhodnutí o ochranném pásmu je stavební úřad. Pro účely ochranného pásma zákon připouští vyvlastnění některých pozemků nebo staveb, které je nezbytné získat k jeho vytvoření, případně provést jejich odstranění, nedojde-li k dohodě s vlastníkem. Zákon tak zmocňuje připouští za účelem vytvoření ochranného pásma poměrně závažné zásahy do vlastnického práva, které však v praxi nejsou zapotřebí, neboť z hlediska zájmů státní památkové péče má stěžejní význam o stanovení režimu, který zamezí nepříznivým změnám na území ochranného pásma, přičemž majetkoprávní stav nemovitostí není rozhodující.

Jde-li o ochranu nemovité národní kulturní památky, památkové rezervace nebo památkové zóny nebo jejich prostředí, vymezí obdobně obecní úřad obce s rozšířenou působností ochranné pásmo na návrh krajského úřadu po vyjádření odborné organizace státní památkové péče. Vzhledem k tomu, že příslušným orgánem k vydání rozhodnutí o ochranném pásmu zůstává stejně obecní úřad obce s rozšířenou působností, je paradoxně žadatel zároveň odvolacím orgánem, což systémově není vhodné.

Vznikne-li vlastníku nebo uživateli pozemku, který není ve státním majetku, majetková újma v důsledku opatření při zřizování ochranného pásma, přísluší mu přiměřená náhrada, kterou poskytuje obec s rozšířenou působností.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

O změně ochranného pásma nemovité národní kulturní památky, památkové rezervace nebo památkové zóny rozhoduje obecní úřad obce s rozšířenou působností na návrh krajského úřadu, který tento návrh předem dohodne s ministerstvem kultury. Obecní úřad obce s rozšířenou působností může po vyjádření odborné organizace státní památkové péče pravomocné rozhodnutí vydané o ochranném pásmu změnit, pokud se změnil účel, pro který bylo ochranné pásmo vymezeno, a může je i zrušit, pokud zanikl předmět ochrany. Změna účelu ochranného pásma by mohla přicházet v úvahu, pokud by byla např. nemovitá kulturní památka, pro níž bylo ochranné pásmo vymezeno, prohlášena za národní kulturní památku.

11. Přemístění kulturní památky (§ 18)

Toto ustanovení upravuje režim pro přemístění stavby, která je kulturní památkou a movité kulturní památky nesystematickým způsobem. Zatímco přemístění movité kulturní památky většinou nepředstavuje pro její zachování větší riziko, přemístění nemovité kulturní památky je obvykle přináší celou řadu technických problémů a málokdy se obejde bez zásahů do její hmotné podstaty. Zákon však pro přemísťování stavby, která je kulturní památkou. Dalším nedostatkem je nereflektuje v této souvislosti vztah kulturní památky k jejímu prostředí, z něhož by památka neměla být vytrhována, ačkoli takový požadavek je obsažen v čl. 5 Úmluvy o ochraně architektonického dědictví, který explicitně stanoví, že *"každá strana se zavazuje zakázat přemístění celku nebo části jakékoli chráněné památky, kromě případů, kdy fyzická ochrana takových památek přemístění nezbytně vyžaduje. Za těchto podmínek přijme příslušný úřad nezbytná bezpečnostní opatření k jejich demontáži, převozu a opětovnému postavení na vhodném místě."*

Stavbu, která je kulturní památkou kulturní památku, lze přemístit jen s předchozím souhlasem krajského úřadu po vyjádření odborné organizace státní památkové péče.

Movitou kulturní památku lze z veřejně přístupného místa trvale přemístit jen s předchozím souhlasem krajského úřadu po vyjádření odborné organizace státní památkové péče.

Pojem *"veřejně přístupné místo"* není zákonem definován. Jeho obsah je zajisté širší než

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

"veřejné prostranství", jak je definuje § 34 zák. o obcích, podle něhož jsou jím "všechna náměstí, ulice, tržiště, chodníky, veřejná zeleň, parky a další prostory přístupné každému bez omezení, tedy sloužící obecnému užívání, a to bez ohledu na vlastnictví k tomuto prostoru".

Krajský úřad, který dal souhlas k přemístění kulturní památky podle odstavců 1 a 2, uvědomí o tom odbornou organizaci státní památkové péče.

Při o přemístění kulturní památky nejde o přenesení památkové ochrany z dosavadní věci, resp. její části, na jinou, nově vzniklou (typicky např. ze sochy, přenesené do muzea, na její nově pořízenou kopii). K přenesení památkové ochrany na určité části věcí v praxi státní památkové péče běžně dochází, ovšem tento jev souvisí zpravidla s obnovou kulturní památky, pokud se týká výměny některých jejích dožilých částí. Nejjednodušší a zároveň velice instruktivní příklad představuje běžná oprava pálené střešní krytiny, např. z tzv. bobrovek na stavbě, která je kulturní památkou, při níž v rámci běžné údržby jsou vadné bobrovky odstraněny a místo nich na latě položeny nové. Nové bobrovky se položením na střešní latě nemovité kulturní památky stávají automaticky její součástí, odstraněné dožilé bobrovky se oddělením od stavby jakožto věci hlavní stávají z občanskoprávního hlediska samostatnými věcmi, na které se již památková nevztahuje. Představa, že by k takovému přemístění částí kulturní památky měl být vyžádán souhlas podle § 18 zákona o státní památkové péči tohoto ustanovení, je nepřipustně formalistická a pokusy o její důsledné uplatňování v praxi by nejspíše vedly ke kolapsu příslušných orgánů.

Důvodová zpráva k části druhé změnového zákona č. 303/2013 Sb. uvádí:

„V důsledku nové koncepce vymezení věci nemovité byla změněna optika ustanovení § 18 odstavce 1, která respektuje toto vymezení a povinnost vyžádat si předchozí souhlas je směřována již nikoli k nemovitým kulturním památkám ale ke stavbám, které jsou kulturními památkami. V souladu s tímto posunem byla také povinnost vyžádat si předchozí souhlas podle odstavce druhého navázána nikoli k přemístění movité kulturní památky ale k přemístění movité věci, která je kulturní památkou. Protože novela nepředpokládá odlišný procesní režim pro stavby a movité věci, které jsou národní kulturní památkou, a protože národní kulturní památkou se mohou stát výlučně stavby a movité věci, které již jsou kulturní památkou, není výslovně upravena povinnost vlastníků národních kulturních památek vyžádat si ve smyslu odstavce 1 nebo 2 tohoto ustanovení předchozí souhlas, protože tato povinnost na ně dopadá z titulu, že jejich stavba nebo movitá věc je současně i kulturní památkou. Stejná konstrukce je uplatněna v § 9 nebo § 20 zákona.“

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

12. Užívání kulturních památek pro vědecký výzkum nebo pro účely výstavní (§ 19)

Toto ustanovení zabezpečuje nezbytné předpoklady pro vědecké poznání kulturního dědictví, bez něhož by jeho kvalifikovaná ochrana nebyla možná.

Vlastník kulturní památky je povinen umožnit osobám pověřeným orgány státní památkové péče vědecký výzkum kulturní památky, popřípadě pořízení její dokumentace. Jde-li o důležitý společenský zájem, je vlastník movité kulturní památky povinen kulturní památku přenechat především odborné organizaci k dočasnému užívání pro účely vědeckého výzkumu nebo pro účely výstavní na náklad toho, jemuž se kulturní památka přenechá k užívání.

O podmínkách přenechání kulturní památky nebo národní kulturní památky k dočasnému užívání rozhodne krajský úřad po vyjádření odborné organizace státní památkové péče. Krajský úřad v takovém případě rozhoduje o podmínkách, za nichž má být tato povinnost splněna, povinnosti vlastníka kulturní památky jsou dány ze zákona. Obligatorním podkladem pro toto řízení je vyjádření odborné organizace státní památkové péče. V praxi se tato řízení nevyskytují.

13. Kulturní památky ve vztahu k zahraničí (§ 20)

Vývoz věcí, které jsou součástí kulturního dědictví, byl již tradičně předmětem státní regulace. Toto ustanovení upravuje vývoz kulturních památek, zatímco režim vývozu obdobných věcí, které však kulturními památkami nejsou, stanoví zákon o prodeji a vývozu předmětů kulturní hodnoty.

Kulturní památku lze v zahraničí vystavovat, do zahraničí zapůjčit nebo do zahraničí vyvézt pro jiné účely jen s předchozím souhlasem ministerstva kultury. Zákon připouští vedle obvyklého vystavování a zápůjčky kulturních památek do zahraničí také vývoz pro jiné účely, tedy by mohlo jít o trvalý vývoz. Vydaní souhlasu k trvalému vývozu by však nejspíše bylo ve zjevném rozporu s účelem zákona. Věc, která vykazuje znaky kulturní památky, lze trvale převézt ze zahraničí do České republiky jen s předchozím souhlasem příslušného orgánu státu, z něhož má být dovezena, je-li zaručena vzájemnost.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Věc vykazující znaky kulturní památky, která byla na území České republiky zapůjčena cizím státem, jenž prohlásil, že tato věc je v jeho vlastnictví, nepodléhá provedení jakéhokoliv výkonu rozhodnutí ani exekuci a předběžným opatřením nelze uložit s takovou věcí nenakládat; nelze ani přijmout jakékoli rozhodnutí nebo opatření, které by bránilo vrácení takové věci tomuto cizímu státu. Jde o závazek České republiky zakotvený v čl. 7 písm. a) Úmluvy o opatřeních k zákazu a zamezení nedovoleného dovozu, vývozu a převodu vlastnictví kulturních statků.